

۱۶ جوزا ۱۳۸۱

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان

مفهوم حقوق بشر

گودآورندگان:

سید عبدالقادر رحیمی* و دادمحمد واحدی**

زمستان ۱۳۹۵

* رئیس دفتر ساحوی هرات

** آمر بخش آموزش حقوق بشر دفتر ساحوی هرات

مقدمه

افغانستان کشوری است که از سال ۱۳۵۷ با وجود آمدن حکومت تحت‌الحمایه اتحاد شوروی شاهد بحران‌های مختلف سیاسی، اجتماعی و فرهنگی بوده است و از آن تاریخ به بعد نقض حقوق بشری به صورت سیستماتیک و برنامه‌ریزی شده در آن به وقوع پیوسته است. مردم مجبور به ترک خانه و فرار از کشور گردیده یا بدون هیچ نوع محاکمه و دادخواهی راهی زندان‌ها شده‌اند و حتی جان‌های خود را از دست داده‌اند. آزادی‌های اساسی افغان‌ها به شدت محدود و در مواردی گسترده‌ای سلب شد.

تأسیس کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در سال ۱۳۸۱ نقطه عطفی بود برای حمایت، ترویج و ارتقای حقوق بشر در افغانستان. کمیسیون در قانون تشکیل، وظایف و صلاحیت‌هایش چنین تعریف شده است:

«حقوق بشر به مفهوم این قانون عبارت است از حقوق و آزادی‌های اساسی اتباع که در قانون اساسی، اعلامیه‌ها، میثاق‌ها، قراردادها، پروتکل‌ها و سایر اسناد بین‌المللی حقوق بشر که افغانستان به رعایت و تطبیق آنها متعهد است، تسجیل گردیده باشد. دسترسی مساوی و عادلانه به بیمه‌ها، تأمینات و خدماتی که دولت ارائه می‌دارد نیز از جمله حقوق بشری افراد محسوب می‌گردد.»

کمیسیون توسط نه تن کمیشنر (شامل پنج تن مرد و چهار تن زن) رهبری می‌شود که براساس حکم ریاست جمهوری به مدت پنج سال مقرر می‌شوند و در رأس آن، شخص داکتر سیما سمر به حیث رئیس کمیسیون مستقل حقوق بشر ایفای وظیفه می‌کند. تمام وظایف اجرایی و پروگرامی کمیسیون از طریق ریاست اجرایی کمیسیون رهبری می‌گردد.

کمیسیون وظایف نظارت حمایت و ارتقای حقوق بشر را از طریق دفتر مرکزی و هشت دفتر ساحوی و شش دفتر ولایتی که در ولایات کابل، قندهار، ننگرهار، مزارشریف، کندز، هرات، پکتیا، بامیان و دایکندی، هلمند، فاریاب، غور، بدخشان و زابل قرار دارند، به پیش می‌برد.

در هر دفتر ساحوی برنامه‌های تسجیل شده در برنامه عمل سالانه کمیسیون از طریق بخش‌های بررسی از تخطی‌ها، ارتقای حقوق زنان، ارتقای حقوق اطفال، حقوق افراد دارای معلولیت، تعلیمات و آمبودزمن اجرا می‌شود که در دفاتر ولایتی بخش افراد معلولیت وجود ندارد.

کمیسیون برای نظارت بر وضعیت حقوق بشر، حمایت از آن و ارتقای حقوق بشر تمام فعالیت‌هایی را که در برنامه عمل سالانه آن انعکاس یافته است، به اجرا می‌گذارد. این برنامه از جانب تیم اجرایی ریاست اجرایی تهیه شده است که پس از منظوری ریاست اجرایی و مقام ریاست کمیسیون تمویل و از طریق دفاتر ساحوی و ولایتی کمیسیون اجرا می‌شود.

بازتاب مفاد استناد بین‌المللی حقوق بشر در قانون اساسی افغانستان

قانون اساسی افغانستان حقوق بشر را مورد حمایت قرار داده و دولت را مکلف به رعایت آن دانسته است که به عنوان مثال تعدادی را در اینجا ذکر می‌کنیم:

ماده بیست و دوم: هر نوع تبعیض و امتیاز بین اتباع افغانستان ممنوع است.

اتباع افغانستان اعم از زن و مرد در برابر قانون دارای حقوق و وجایب مساوی می‌باشند.

ماده بیست و سوم: زندگی موهبت الهی و حق طبیعی انسان است. هیچ شخص بدون مجوز قانون از این حق محروم نمی‌گردد.

ماده بیست و چهارم: آزادی حق طبیعی انسان است این حق جز آزادی دیگران و مصالح عامه که توسط قانون تنظیم می‌گردد حدودی ندارد.

ماده بیست و پنجم: براءت ذمه حالت اصلی است. متهم تا وقتی که به حکم قطعی محکمه باصلاحیت محکوم‌علیه قرار نگیرد، بی‌گناه شناخته می‌شود.

ماده بیست و ششم: جرم یک عمل شخصی است. تعقیب و گرفتاری یا توقیف متهم و تطبیق جزا بر او؛ به شخص دیگری سرایت نمی‌کند.

ماده بیست و نهم: تعذیب انسان ممنوع است. هیچ شخص نمی‌تواند حتی به مقصد کشف حقایق از شخص دیگر اگرچه تحت تعقیب گرفتاری یا توقیف و یا محکوم به جزا باشد، به تعذیب او اقدام کند یا امر دهد.

ماده سی‌ام: اظهار اقرار و شهادتی که از متهم یا شخص دیگری به وسیله اکراه به دست آورده شود اعتبار ندارد.

ماده سی و سوم: اتباع افغانستان حق انتخاب کردن و انتخاب شدن را دارا می‌باشند.

ماده سی و چهارم: آزادی بیان از تعرض مصئون است. هرافغان حق دارد مطابق به احکام قانون به طبع و نشر و مطالب بدون ارائه قبلی آن به مقامات دولتی بپردازد.

ماده سی و پنجم: اتباع افغانستان حق دارند به منظور تأمین مقاصد مادی و یا معنوی مطابق به احکام قانون جمعیت‌ها تأسیس کنند.

ماده سی و ششم: اتباع افغانستان حق دارند برای تأمین مقاصد جایز و صلح‌آمیز، بدون حمل سلاح طبق قانون اجتماع و تظاهرات نمایند.

ماده سی و هفتم: آزادی و حریمت مراسلات و مخابرات اشخاص چه به صورت مکتوب باشد و چه به وسیله تلفون تلگراف و وسایل دگر، از تعرض مصئون است.

ماده سی و هشتم: مسکن شخص از تعرض مصئون است.

ماده سی و نهم: هرافغان حق دارد به هرنقطه افغانستان سفر نماید و مسکن اختیار کند. به خارج سفر کند و واپس عودت نماید.

ماده چهلم: ملکیت از تعرض مصئون است هیچ شخص بدون حکم قانون و فیصله محکمه باصلاحیت مصادره نمی‌شود.

ماده چهل و سوم: تعلیم حق تمام اتباع افغانستان است که تا درجه لیسانس در موسسات تعلیمی دولتی به صورت رایگان از طرف دولت تأمین می‌گردد.

ماده چهل و هشتم: کار حق هرافغان است.

ماده پنجاه و دوم: دولت وسایل وقایه و علاج امراض و تسهیلات صحی رایگان رابرای همه اتباع مطابق به احکام قانون تأمین می‌نماید.

ماده پنجاه و هشتم: دولت به منظور نظارت بر رعایت حقوق بشر در افغانستان و بهبود و حمایت از آن

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان را تأسیس می‌کند. هر شخص می‌تواند در صورت نقض حقوق بشری خود به این کمیسیون شکایت نماید. کمیسیون می‌تواند موارد نقض حقوق بشری افراد را به مراجع قانونی راجع سازد و در دفاع از حقوق آنها مساعدت نماید.

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان حقوق بشر را به صورت عمده در هفده مورد مورد توجه قرار داده است تا همه مردم به صورت مساویانه به حقوق بشری خود دسترسی یابند. این حقوق از حق حیات شروع می‌شود.

حق حیات:

حق حیات عالی‌ترین حقی است که از آن هیچ نوع تخطی مجاز نیست، حتی در حالت اضطرار همگانی که زندگی ملت را تهدید نماید. این حق در ماده سوم اعلامیه جهانی حقوق بشر و در ماده بیست و سوم قانون اساسی افغانستان تسجیل شده است. در ماده ششم میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی آمده است (حق حیات از حقوق ذاتی انسان است. این حق باید به موجب قانون حمایت شود. هیچ فردی را نمی‌توان خودسرانه از زندگی محروم کرد). زندگی موهبت الهی است و حق طبیعی انسان است. هیچ شخص بدون مجوز قانونی از این حق محروم نمی‌گردد. ماده ۲۳ قانون اساسی افغانستان.

حق کرامت انسانی:

در ماده ۲۹ قانون اساسی افغانستان به صراحت تحمیل شکنجه را حتی در جریان تحقیق غرض به دست آوردن حقایق از یک فرد ممنوع ساخته است. این حق هم‌چنین در ماده ۲۷۵ قانون جزای افغانستان نیز مورد حمایت قرار گرفته و فردی را که دستور شکنجه را صادر می‌نماید به حبس طویل محکوم می‌نماید. در کنوانسیون منع شکنجه و رفتار یا مجازات خشن غیرانسانی یا تحقیرکننده تعریف ذیل رادر ماده اول ارائه نموده است.

(شکنجه عبارت از هر عملی است که با اجرای آن درد یا رنج شدید جسمی و یا روانی عمداً بالای یک شخص برای مقاصدی چون به دست آوردن معلومات یا گرفتن اعتراف اعمال می‌شود. تحمیل عمدی درد و رنج جسمی و یا روانی خصوصیات شکنجه و برخورد غیرانسانی و تحقیرآمیز محسوب می‌شود).

در ماده پنجم اعلامیه جهانی حقوق بشر آمده است: «هیچکس را نمی‌توان تحت شکنجه یا مجازات یا رفتاری قرار داد که ظالمانه و یا برخلاف انسانیت و شئون بشری یا موهن باشد».

حق آزادی و امنیت شخصی:

حق آزادی و امنیت شخصی در ماده سوم اعلامیه جهانی حقوق بشر و ماده نهم میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی تضمین شده است و قانون جزای افغانستان حبس متوسط رابه هر شخصی که بدون امر مقامات صلاحیت‌دار شخص دیگری را گرفتار، توقیف و یا از کار منع نماید، تعیین نموده است.

حق مراحل قانونی:

حق مراحل قانونی هم‌چنین در ماده ۳۱ قانون اساسی تسجیل یافته و تصریح می‌دارد که هر شخص می‌تواند برای دفع اتهام به مجرد گرفتاری و یا برای اثبات حق خود و کیل مدافع تعیین کند.

ماده ششم اعلامیه جهانی حقوق بشر مشعر است: هر کس حق دارد که شخصیت حقوقی او در همه جا به عنوان یک انسان در مقابل قانون شناخته شود.

ماده نهم اعلامیه، هیچ کس را نمی‌توان خودسرانه توقیف حبس و یا تبعید نمود.

حق ملکیت:

حق ملکیت یک حق کامل و مطلق نیست در شرایط معین یک دولت می‌تواند این حق را محدود سازد مانند زمانی که این کار به منفعت عامه باشد.

ماده ۱۷ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی حق آزادی از مداخله خودسرانه یا غیرقانونی را در حریم شخصی، منزل و مکاتبات افراد را تسجیل کرده است. هم‌چنین در ماده هفده هم اعلامیه جهانی حقوق بشر نیز آمده است: «هر شخص به‌طور انفرادی یا دسته‌جمعی حق مالکیت دارد هیچ‌کس را نمی‌توان بدون مجوز قانونی از مالکیت محروم کرد.»

قانون اساسی افغانستان ماده سی و هشتم: مسکن شخص از تعرض مصئون است. ماده چهلهم: ملکیت شخص از تعرض مصئون است. ماده ۱۹۰۳ قانون مدنی افغانستان: «ملکیت هیچ شخص از دست او کشیده شده نمی‌تواند مگر به موجب قانون.»

حق مسکن مناسب:

یک مسکن مناسب باید دارای تسهیلات ضروری صحتی، امنیتی، راحتی و غذایی باشد. هم‌چنین قابل دسترس باشد. در زمان توزیع مسکن باید به گروه‌های محرومی مانند بزرگسالان، اطفال، معلولین، قربانیان آفات طبیعی الویت داده شود. مسکن باید در جاهای موقعیت داشته باشد که در آن دسترسی به فرصت‌های کاریابی، خدمات صحتی مراکز مواظبت از اطفال و سایر تسهیلات اجتماعی امکان‌پذیر باشد.

اصل هشتم رهنمود ملل متحد در رابطه با بیجاشدگی داخلی مشعر است: تمام افراد حق مسکن مناسب را دارا می‌باشند. دول به منظور کاهش شرایط نامناسب مسکونی که پناهندگان و بیجاشدگان در آن به سر می‌برند باید تدابیر خاصی را اتخاذ نمایند.

حق تعلیم و تربیه:

تعلیم و تربیه در ذات خود یکی از حقوق بشری و هم وسیله لاینفک جهت تحقق سایر حقوق بشری می‌باشد. در قانون اساسی افغانستان آمده است: «همه به شمول زنان و دختران و تمام ملیت‌ها از حق مساوی تعلیم و تربیه برخوردارند. دولت خود را مکلف می‌داند که زمینه تدریس را به زبان مادری مهیا سازد.» میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی در ماده ۱۳ حق هرکس را به آموزش و پرورش به رسمیت می‌شناسد. این حق در ماده پنجم کنوانسیون رفع هر نوع تبعیض نژادی و ماده دهم کنوانسیون محو کلیه تبعیضات علیه زنان نیز تأکید شده است. در ماده ۲۸ کنوانسیون حقوق طفل آمده است: «حکومت‌ها حق آموزش و پرورش را برای کودکان به رسمیت می‌شناسد و به‌ویژه برای تحقق آن تحصیل دوره ابتدایی را برای همه اجباری و رایگان می‌سازد.»

حق صحت:

حق صحت یکی از جوانب حیاتی زندگی و سعادت یک انسان بوده و برای تحقق بسیاری از اساسات دیگر حقوق بشر حایز اهمیت زیادی می‌باشد. این حق شامل اجزای حقوقی دیگر نیز می‌باشد.

ماده بیست و پنجم اعلامیه جهانی حقوق بشر: هرکس حق دارد که سطح زندگی، سلامتی و رفاه خود و خانواده‌اش را از حیث خوراک مسکن و مراقبت‌های صحتی و خدمات لازم اجتماعی تأمین کند.

ماده پنجاه و دوم قانون اساسی: دولت وسایل وقایه و علاج امراض و تسهیلات صحتی رایگان را برای همه اتباع مطابق به احکام قانون تأمین می‌نماید.

ماده پنجاه و چهارم قانون اساسی: دولت به منظور سلامت جسمی و روحی خانواده بالاخص طفل و مادر تربیت

اطفال و برای از بین بردن رسوم مغایر با احکام دین مقدس اسلام تدابیر لازم اتخاذ می‌کند.

حق ازدواج:

قوانین ملی و بین‌المللی حق ازدواج افراد را به رسمیت شناخته و در قوانین ملی افغانستان شامل شده است. ماده پنجاه و چهارم قانون اساسی افغانستان: خانواده رکن اساسی جامعه را تشکیل می‌دهد و مورد حمایت دولت قرار دارد.

ماده ۱۷ قانون مدنی افغانستان: اهلیت ازدواج وقتی کامل می‌گردد که ذکور سن ۱۸ و اناث سن شانزده را تکمیل کرده باشد.

ماده ۲۳ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی:

خانواده عنصر طبیعی و اساسی جامعه است و استحقاق حمایت جامع و حکومت را دارد.

حق نکاح و تشکیل خانواده برای مردان و زنانی که به این سن رسیده‌اند به رسمیت شناخته می‌شود.

هیچ نکاحی بدون رضایت آزادانه و کامل زوجین منعقد نمی‌گردد.

کنوانسیون رفع هر نوع تبعیض علیه زنان:

نامزادی و ازدواج اطفال از نظر قانون دارای قدرت اجرایی نمی‌باشد و کلیه اقدامات ضروری من جمله وضع قانون

برای تعیین حداقل سن مناسب برای ازدواج باید به عمل آید و ازدواج باید در دفاتر رسمی ثبت گردد.

حق سطح زندگی مناسب:

میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی دول عضو را به تضمین تحقق حقوق مرکب از حق دسترسی به سطح زندگی مناسب بدون هر نوع تبعیض و اتخاذ تدابیر به سوی تحقق کامل ماده یازدهم و دوازدهم این میثاق مکلف می‌داند.

این حق با دسترسی کامل به منابع و امکانات مادی از قبیل آب؛ غذای مناسب و حق آزادی از قحطی و سوء تغذی،

عدم موجودیت مواد مضره در محیط زیست و غذا، حق دسترسی به مساویانه به خدمات اجتماعی و عدم تبعیض میان افراد جامعه اعم از زن و مرد تحقق می‌پذیرد.

حق آزادی گشت‌وگذار و اقامت

ماده سی و نهم قانون اساسی افغانستان مشعر است: هر افغان حق دارد به هر نقطه کشور سفر نماید و مسکن اختیار کند مگر در مناطقی که قانون ممنوع قرار داده است. هر افغان حق دارد مطابق به احکام قانون به خارج افغانستان سفر نماید و به آن عودت کند.

ماده ۱۲ میثاق بین‌المللی حقوق سیاسی این حق را به رسمیت شناخته که هر فردی که به‌طور قانونی در داخل

یک کشور زندگی می‌کنند در آن سرزمین حق آزادی گشت‌وگذار و انتخاب محل بودوباش برخوردارند.

بیجاشدگان داخلی که مرزهای بین‌المللی را عبور نکرده‌اند توسط اصول دیگر بین‌المللی مانند اصول رهنمودی

ملل متحد در رابطه به مهاجرت‌های داخلی مورد حمایت قرار می‌گیرند.

حق کار:

حق کار یکی از حقوق اساسی بشر است که در اسناد متعدد بین‌المللی حقوقی به رسمیت شناخته شده است قانون

اساسی افغانستان این حق را در ماده ۴۳ چنین مورد حمایت قرار داده است

ماده ۴۸ قانون اساسی افغانستان: کار حق هرافغان است.

ماده ۴۹ قانون اساسی افغانستان: تحمیل کار اجباری ممنوع است.

کار حق هرافغان است. تعیین ساعات کار رخصتی بامزد، حقوق کار و کارگر و سایر امور مربوط به کار توسط قانون تنظیم می‌شود. در ماده ۴۹ همین قانون تحمیل کار اجباری را ممنوع اعلام می‌کند و تحمیل کار بر اطفال جواز ندارد.

قانون مدنی افغانستان در ماده پنجم و شانزدهم آورده است: شخصی که نیروی کار مردم را به فریب یا حيله استثمار نماید یا به فروش رساند، به حبس طویل محکوم می‌گردد.

در ماده ششم میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دول عضو را ملزم می‌داند که حق کار را که شامل حق انتخاب کار آزادانه به رسمیت می‌شناسد.

در ماده ۳۸ کنوانسیون حقوق طفل آمده است: دول طرف کنوانسیون باید فردی را که ۱۵ ساله نشده باشد به خدمت عسکری نگیرند.

حق اندیشه ضمیر و مذهب:

قانون اساسی افغانستان پیش‌بینی کرده است که دین دولت جمهوری اسلامی افغانستان دین مقدس اسلام است و پیروان سایر ادیان در پیروی از دین و اجرای مراسم دینی‌شان در حدود احکام قانون آزاد می‌باشند. هیچ قانونی نمی‌تواند مخالف معتقدات و اسلامی باشد.

ماده هژده اعلامیه جهانی حقوق بشر مشعر است: هر کس حق دارد که از آزادی فکر، وجدان و مذهب بهره‌مند شود. این حق متضمن آزادی اظهار عقیده و همچنین متضمن آزادی اظهار عقیده و ایمان است و نیز شامل تعلیمات دینی و مذهبی و اجرای مراسم دینی می‌باشد.

ماده نهم میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی مشعر است:

هر کس حق دارد که نظریات خود را بدون دخالت و ممانعت بیان دارد.

ماده بیست و هفتم: در کشورهایی که اقلیت‌های نژادی مذهبی و یا زبانی وجود دارد، افرادی را که متعلق به این اقلیت‌ها هستند نباید از حق تشکیل اجتماعات با اعضای گروه خود و بهره‌مندی از فرهنگ و اظهار و انجام مذهبی و یا کاربرد زبان خودشان محروم نمود.

ماده دوم قانون اساسی افغانستان: دین دولت افغانستان دین مبین اسلام است. پیروان دیگر ادیان در پیروی از دین و اجرای مراسم دینی‌شان در حدود قانون آزاد می‌باشند.

ماده هفتم قانون اساسی افغانستان: دولت منشور ملل متحد معاهدات بین‌الدول، میثاق‌های بین‌المللی که افغانستان به آن ملحق شده است و اعلامیه جهانی حقوق بشر را رعایت می‌کند.

حق آزادی بیان و عقیده:

قانون اساسی افغانستان ماده ۳۴: آزادی بیان از تعرض مصئون است. هرافغان حق دارد فکر خود را به وسیله گفتار، نوشته، تصویر و یا وسایل دیگر با رعایت احکام این قانون اساسی اظهار نماید.

ماده ۱۶ قانون اساسی: پشتو و دری زبان‌های رسمی دولت می‌باشند و مناطقی که اکثریت مردم به یکی از زبان‌های ازبکی، ترکمنی، پشه‌یی، بلوچی، و یا پامیری تکلم می‌نمایند، آن زبان‌ها بر علاوه پشتو و دری به حیث زبان رسمی می‌باشند. دولت برای تقویت و انکشاف همه زبان‌های افغانستان پروگرام‌های مؤثر طرح و تطبیق می‌نماید.

قانون رسانه‌های همگانی: دولت آزادی رسانه‌های همگانی را حمایت و تقویت می‌کند.

حق مشارکت و آزادی در اتحادیه‌ها:

قانون اساسی افغانستان ماده ۳۳: اتباع افغانستان حق انتخاب کردن و انتخاب شدن را دارا می‌باشند.
ماده ۳۵ قانون اساسی افغانستان: اتباع افغانستان حق دارند به منظور تأمین مقاصد مادی یا معنوی مطابق احکام قانون جمعیت‌ها تأسیس نمایند.

ماده ۲۵ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی حق اشتراک در امور عامه را تصریح می‌کند.
ماده بیستم اعلامیه جهانی حقوق بشر: هر کس حق دارد آزادانه مجامع و جمعیت‌های مسالمت‌آمیز تشکیل دهد.

ماده ۲۲ میثاق بین‌المللی حقوق سیاسی مدنی:
هر کس حق اجتماع آزادانه با دیگران را دارد از جمله حق تشکیل اتحادیه‌های صنفی و الحاق به آن برای حمایت از منافع خود.

حق آزادی اجتماعات

ماده ۳۶ قانون اساسی افغانستان: اتباع افغانستان حق دارند برای تأمین مقاصد جایز و صلح‌آمیز بدون حمل سلاح طبق قانون اجتماع و تظاهرات نمایند.

اعلامیه جهانی حقوق بشر ماده بیستم: هر کس حق دارد آزادانه مجامع و اجتماعات مسالمت‌آمیز تشکیل دهد. هیچ‌کس را نمی‌توان مجبور به شرکت در اجتماعی کرد.

ماده ۲۱ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی سیاسی: حق تشکیل مجامع مسالمت‌آمیز به رسمیت شناخته می‌شود. اعمال این حق تابع هیچ محدودیتی نمی‌تواند باشد.

ماده پانزدهم کنوانسیون حقوق طفل: دول عضو حقوق طفل را به آزادی تشکیل مؤسسات و اجتماعات مسالمت‌آمیز به رسمیت می‌شناسد.

حق تابعیت:

اکثراً کلمه تابعیت مترادف با شهروندی مورد استفاده قرار می‌گیرد. حق داشتن تابعیت در اعلامیه جهانی حقوق بشر در ممانعت علیه محروم ساختن یک فرد از ملیت او یا جلوگیری او از تغییر دادن ملیتش تسجیل گردیده است.

ماده پانزدهم اعلامیه جهانی حقوق بشر: هر کس حق دارد که دارای تابعیت باشد.

هیچ‌کس را نمی‌توان خودسرانه از تابعیت خود یا از حق تغییر تابعیت محروم کرد.

ماده ۱۲ کنوانسیون بین‌المللی حقوق سیاسی مدنی: هیچ‌کس نباید از حق ورود به کشور خود خودسرانه محروم گردد.

قانون اساسی افغانستان ماده چهارم: ملت افغانستان عبارت است از تمام افرادی که تابعیت افغانستان را دارا می‌باشد.

ماده بیست و هشتم قانون اساسی افغانستان: هیچ‌افغان به سلب تابعیت و یا تبعید در داخل و یا خارج افغانستان محکوم نمی‌شود.

تعریف حقوق بشر:

حقوق بشر مجموعه حقوقی است، که تنها به خاطر انسان بودن انسان به وی تعلق می‌گیرد.

تعریف حقوق بشر در قانون تشکیل، وظایف و صلاحیت‌های کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان:

حقوق بشر به مفهوم این قانون عبارت است از حقوق و آزادی‌های اساسی که در قانون اساسی، اعلامیه‌ها، میثاق‌ها، قراردادهای پروتکل‌ها، و سایر اسناد بین‌المللی حقوق بشر که افغانستان به رعایت و تطبیق آنها متعهد است، تسجیل گردیده باشد.

دسترسی مساوی و عادلانه به بیمه‌ها، تأمینات و خدماتی که دولت ارائه می‌دارد، نیز از جمله حقوق بشری افراد محسوب می‌گردد (ماده ۴ قانون کمیسیون).

الحاق افغانستان به اسناد بین‌المللی:

دسته‌بندی حقوق بشر:

۱. حقوق سیاسی و مدنی:

زندگی، آزادی بیان، آزادی اندیشه و مذهب، آزادی تشکیل احزاب و انجمن‌ها، آزادی رفت و آمد، دسترسی به اطلاعات، دسترسی به محکمه عادلانه، منع شکنجه، و اجتناب از تبعیض و...

۲. حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی:

کار و عاید مناسب، تعلیم و تربیه، دسترسی به خدمات صحتی، دسترسی به آب آشامیدنی صحتی، تجارت، اجرای مراسم دینی/مذهبی، سطح زندگی مناسب، دوری از استثمار، جلوگیری از کار شاقه و...

۳. حقوق جمعی یا همبستگی:

داشتن محیط زیست سالم، صلح، توسعه و انکشاف، مشارکت و همبستگی.

ویژگی‌های حقوق بشر

حقوق بشر، ذاتی و طبیعی است.

حقوق بشر، جهان شمول و همگانی است.

حقوق بشر، قابل انتقال نیست.

حقوق بشر قابل تقسیم نیست.

اصول کلی حقوق بشر

اصل مساوی بودن و ذاتی بودن.

اصل انتقال‌ناپذیری.

اصل عمومی و جهان‌شمولی.

اصل مرتبط بودن و یگانگی.

اصل ضمانت اجرا.

اصل آزادی.

تعهدات دولت بر رعایت حقوق بشر:

رعایت منشور ملل متحد و معاهدات حقوق بشری که به آن‌ها دولت افغانستان پیوسته در قانون اساسی ۱۳۸۲ (ماده ۷ قانون اساسی افغانستان) تسجیل یافته است.

قانون اساسی در ماده ۶ مراجع دولتی افغانستان را ملزم به حمایت از حقوق بشر و کرامت انسانی جهت حصول به دموکراسی می‌نماید.